

ד ת ר ש

בין הדף היומי ופרשת השבוע

שמחם בבניין שלם

רב שמואל שהזכרנו לעיל שהיה גדול הדור בתורה, ביום מותו נזכר לו יותר מכל מה שהיה מרקד לפני הכלה, ובזה צוין כאחד בדורו. עליו גם מסופר "כך היה מנהגו של רבי יהודה ברבי אילעאי: ערב תשעה באב מביאין לו פת חרבה במלח, בין תנור לכיריים ואוכל ושונה עליה קיתון של מים ודומה כמי שמתו מוטל לפניו". (מסכת תענית דף ל עמוד א) ככל הנראה יש קשר בין שני הנהגות אלו, שמתוך שהיה אבל על החורבן, היה באותה מידה שמח בשמחת חתן וכלה מפני שראה בכך בנין חורבת ירושלים וניצוץ מגאולת ישראל.

חז"ל באומרם שהמשמח חתן וכלה כאילו בנה אחת מחורבות ירושלים, רצו להדגיש, שע"י השמחה אפשר לפעול את הבנין. כך נאמר בבנין בית המקדש השני בזמן עזרא: "ובשנה השנית לבואם אל בית האלקים לירושלם בחדש השני החלו זרבבל בן שאלתיאל וישוע בן יוצדק ושאר אחיהם הכהנים והלויים וכל הבאים מהשבי ירושלם ויעמידו את הלויים מבן עשרים שנה ומעלה לנצח על מלאכת בית ה' ויעמד ישוע בניו ואחיו ... לנצח על עשה המלאכה בבית האלקים... ויעמידו הכהנים מלבשים בחצצרות והלויים בני אסף במצלתים להלל את ה' על ידי דויד מלך ישראל ויענו בהלל וכל העם הריעו תרועה גדולה בהלל....". ופירש מצודת דוד לנצח על עושי המלאכה לנגוש עליהם לבלי רפו ידיהם מן המלאכה. (עמוד א)

משתמע מכאן שכדי להצליח במלאכת הבנין קיים צורך בניצוח על המלאכה בשיר וקול זמרה. ידוע שבימי עזרא המצב הביטחוני היה קשה, והעולים ארצה היו נאלצים לשמור בלילות מפני האויבים, ולכן היה חשוב לעודד את רוחם בשמחה כדי שימשיכו לבנות בלא רפינו.

ובאמת השמחה נחוצה לא רק בשעת בנין ממש, אלא גם בהמשך התמדת קיום הבית והשראת השכינה בו.

וכמו שהשמחה נחוצה לבנין הכללי של הצבור, ובראשו בית המקדש, כך גם בבנין הפרטי של כל אחד ושל כל בית בישראל שנבנה, יש לבנותו מתוך שמחה. בדף היומי לפני שבוע (כתובות ח') למדנו את סוגיית ברכות הנישואין רש"י על ברכת 'משמח חתן וכלה' מסביר כך: "ובאחרונה (בבית הברכה האחרונה - 'אשר ברא') שבח שמשבח להקב"ה שברא חתונת דיבוק איש באשה על ידי שמחה וחדווה לפיכך יש לחתום משמח חתן עם הכלה שהוא לשון שמחת איש באשה". כלומר השמחה היא סוד הדיבוק בין חתן וכלה, ולכן יש לשמח חתן וכלה, כדי לגרום לבנין הבית.

ידוע, כי איש ואשה זכו - שכינה ביניהם, וכדי שתשרה השכינה בביתם צריך שמחה, כפי שלמדנו חז"ל "ללמדך שאין שכינה שורה לא מתוך עצבות ולא מתוך עצלות ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך שיחה ולא מתוך דברים בטלים, אלא מתוך דבר שמחה של מצוה, שנאמר (מלכים ב ג) 'ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה'". (שבת דף ט עמוד ב)

לכן המשמח חתן וכלה מסייע ליסוד הבית והמשפחה בישראל.

ומשמחה לשמחה - בעניין השמחה. נמצאים אנו בא' דר"ח אדר (יום לימוד דף יז בכתובות) ומשנכנס אדר מרבין בשמחה. כך חוברת לה השמחה כבריח התיכון ביסודו של בנין בית מקדש לבין פרשת המשכן המלמדנו על בית מקדש מעט שבלב כולנו כיחידים, כבתי אב וכאומה לבין חודש אדר, חודש השמחה הבעל"ט.

והי רצון שנזכה בעז"ה לשמוח בשמחות הפרטיות של בתים בישראל שיתרבו וילכו, והשכינה תתהלך בתוכם, עד להשגת התכלית של בנין בית מקדשנו בקדושה בטהרה ובשמחה ויתקיים בנו במהרה בימינו 'שמחם בבנין שלם'. אכ"ר.

שבת שלום וחודש טוב ומלא שמחה.

השבוע לומדים אנו בדף היומי את הסוגיה המפורסמת הדנה בשאלה 'כיצד מרקדין לפני הכלה?' אגב סוגיה זו במסכת כתובות דף יז. מביאה הגמרא מספר דוגמאות של תנאים ושל אמוראים שהיו מרקדים לפני הכלה בכדי לזכות במצוות שמחת חתן וכלה ולא חסו מפגיעה בכבודם בשל כך.

בין יתר הסיפורים מופיעים גם הסיפורים הבאים:

"אמרו עליו על רבי יהודה בר אילעאי שהיה נוטל בד של הדס ומרקד לפני הכלה ואומר כלה נאה וחסודה רב שמואל בר רב יצחק מרקד אתלת (רוקד על שלוש רגליים) א"ר זירא קא מכסיף לן סבא כי נח נפשיה איפסיק עמודא דנורא בין דידיה לכולי עלמא וגמירי דלא אפסיק עמודא דנורא אלא אי אחד בדרא אי לתרי בדרא א"ר זירא אהנייה ליה שוטייה לסבא ואמרי לה שטותיה לסבא ואמרי לה שיתיה לסבא..". (כתובות יז עמוד א)

תרגום: אמר רבי זירא לרב שמואל שהוא מבייש את תלמידו החכמים במעשהו זה. מספרת הגמרא שכאשר נפטר רב שמואל הפסיק בין מטתו לבין המלוים אותו, עמוד של אש, ומציינת הגמרא שזו תופעה נדירה שהייתה עשויה לקרות פעם בדור או לכל היותר פעמיים, קרי, ליחיד סגולה. בפשטות הגמרא קושרת את זכייתו של רב שמואל בר רב יצחק בתופעה זו שליוותה אותו בשל מעשהו בו שימח חתן וכלה וכאן מביאה הגמרא מספר פרשנויות מדוע זכה לכך, או בגלל עצם המעשה ומנהגו שהיה שגור אצלו, או בגלל שהצטרפה למעשה מחילה על כבודו ובלבד לזכות במצווה חשובה זו.

כהרגלה של הגמרא בחדות שפתה ולשונה, שוזרת הגמרא את כל ההסברים במילה אחת בשינויי כתיב מינוריים כלהלן:

" אהנייה ליה (סייעה לו) שוטייה לסבא ואמרי לה שטותיה לסבא ואמרי לה שיתיה"

שוטייה - שוט ההדס שהיה מרקד בו - רמז למעשה שזיכה אותו.

שיטתיה - שיטתו ומנהגו הם שזיכוהו. אולי בניגוד לפירוש הראשון המייחס את הזכות למעשה הבודד לפי פירוש זה היה מדובר בשיטה, במנהג ומספר מעשים רב ככל הנראה.

שטותיה - לא עצם המעשה עיקר אלא האופן בו נעשה (מעשה שטות) וכך שגרם לת"ח(לעצמו) למחול על כבודו לטובת המעשה, הוא שזיכה אותו.

בנבואת הנחמה על ירושלים נאמר "עוד ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול אמרים הודו את ה' צבאות כי טוב ה' כי לעולם חסדו, מְבֹאִים תודה בית ה' כי אשיב את שבות הארץ פְּבְרָאשְׁנָה אמר ה'". (ירמיהו פרק לג, יא)

מכאן שיש קשר בין שמחת חתן וכלה לבנין ירושלים. וכך נאמר בגמרא(ברכות דף ו' עמוד ב) "רב נחמן בר יצחק אמר כאילו בנה אחת מחורבות ירושלים שנאמר 'כי אשיב את שבות הארץ כבראשונה אמר ה'" (ירמיהו ל"ג)

פרשתנו פרשת תרומה, מעידה על פי דברי חז"ל "ושכנתי בתוכו לא נאמר, אלא בתוכם", כי כל אדם באשר הוא וכל בית ובית מישראל הוא מקום להשראת השכינה, מעין מקדש מעט, ובכל בית שמוקם, נוסף בית דירה להשראת השכינה, עד שבהצטרפות כל בתי ישראל נבנה מכון שלם מקדש מלך עיר מלוכה, ומתקיים 'כי אשיב את שבות הארץ כבראשונה אמר ה'.